

בקי צור

ללמוד להבין לזכור

מסכת עירובין – ס"ה-ס"ט

ענייני המסכת מבוארים בלשון שווה לכל נפש. המילים המודגשות הן תמצית העניינים, וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כהכנה מהירה לפני הלימוד וכחזרה מהירה ובהירה לאחר הלימוד.

קישור לרכישת ספרי המחבר

באתר אמזון בסוף הקובץ הזה

אנא עזרו לנו ותרמו בעין יפה להמשך הפצת

"ה"בקי צור"

דף סה

דין השיכור

השיכור, כל זמן שלא הגיע לרמת שכרותו של לוט, נחשב הוא כבעל דעה ויש תוקף לפעולות שהוא עושה, מקחו מקח. וממכרו ממכר. עבר עבירה שיש בה מיתה, ממיתים אותו. עבר עבירה שיש בה מלקות, מלקים אותו. כללו של דבר, הרי הוא כפיקח לכל דבריו, אלא שפטור מן התפלה.

הגיע לרמת שכרות כמו שכרותו של לוט, פטור מכולם.

לפטור את כל העולם כולו מן הדין

אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו.

שנאמר, "לָכֵן שָׁמְעִי נָא זֹאת עֲנֵה וּשְׁכַרְתְּ וְלֹא מִיָּיִן" (ישעיה נ"א כ"א). מבואר, שעם ישראל נחשבים כשיכורים, ואם כן, אין להם להיות נתפשים על עוונם.

ומסקנת הגמרא, שטענה זו אינה מועילה לפטור אותם מכל עוונותיהם, שהרי השיכור דינו כפיקח לכל דבר חוץ מהתפילה, והטענה הזו מועילה רק לפטור אותם מדין תפילה, שאם ידונו אותם על שלא התפללו בכוונה, יכול לפטור אותם בטענה שהיו פטורים מתפילה.

תפילה בשעת גאווה

נאמר, "גִּאָוָה אֶפְיָקִי מְגַנִּים סָגוּר חוֹתֵם צָר" (איוב מ"א ז'), וכך ביארו את הכתוב, "גִּאָוָה אֶפְיָקִי מְגַנִּים", כלומר, מי שבשעת גאווה, שהיא שעת שכרות, "אֶפְיָקִי" תפילה הקרויה "מְגַנִּים", [על שם שפותחת בברכת מגן אברהם], "סָגוּר חוֹתֵם צָר", כלומר זוכה שסוגרים וחותמים צרות בעדו. ונחלקו חכמים מה הכוונה "אֶפְיָקִי".

לדעת רבי חנינא, "אֶפְיָקִי" לשון העברה הוא, כמו בכתוב "אֲחִי בָּגְדוּ כְמוֹ נָחַל בְּאֶפְיָק נְחָלִים יַעֲבְרוּ" (איוב ו' ט"ו), ואם כן, כך יתבאר הכתוב, **כל מי שבשעת שכרותו מעביר את התפילה, ואינו מתפלל, זוכה שמגינים עליו מהצרות.**

ולדעת רבי יוחנן, "אֶפְיָקִי" לשון גילוי הוא, כמו בכתוב "וַיִּרְאוּ אֶפְיָקִי מִים וַיִּגְלוּ מוֹסְדוֹת תַּבַּל מִגְּעֵרְתָּהּ ה' מִנְּשֻׁמַת רוּחַ אֶפְדָּ" (תהילים י"ח ט"ז), ואם כן, כך יתבאר הכתוב, **כל מי שבשעת שכרותו אינו מגלה את התפילה, ונמנע מלהתפלל, זוכה שמגינים עליו מהצרות.**

והנה, אף שלדברי שניהם אין להתפלל בשעת שכרות, יש חילוק ביניהם.

לדעת רבי יוחנן, די בכך שישן מעט ויעירוהו, ולכן יכול לבקש מאחרים שיעירוהו, ויתפלל. וכן היה עושה רב ששת שהיה אומר לשמשו שיניח לו לישון מעט וכשיגיע זמן התפילה יקיצץ אותו.

ולדעת רבי חנינא, לא יתפלל עד שיעור משנתו מאיליו.

ור"ח פירש מחלוקתם באופן אחר. לדעת רבי חנינא, זה שהוא שיכור, עליו לכסות יצרו, ולהעבירו, על ידי שיפיג יינו בשינה. ולדעת רבי יוחנן, יש לחוש שמא ישתקע בשינה, וימנע מהתפילה, ולכן עדיף שיפיג את שכרותו על ידי הליכה.

כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל

לדברי רב חייא בר אשי אמר רב, כל שאין דעתו מיושבת עליו, אל יתפלל, משום שנאמר, "בצר אל יורה".

ורבי חנינא, ביום שהיה חוס גדול, מאחר שאין הדעת מיושבת בו, לא היה מתפלל, כי נאמר "בצר אל יורה"

- ופירש רש"י, בדקתי אחר מקרא זה, ואינו בכל הכתובים, ושמה בספר בן סירא הוא.

- ורבינו תם מפרש, שהכוונה לכתוב באיוב (ל"ו י"ט) "הִיֶּעָרַף שׁוּעָף לֹא בָצָר", כלומר בשעת צרה אל תערוך תפלתך, כשיש טירוד, ובכמה מקומות רגיל הש"ס לקצר המקרא, כגון "ונתן הכסף וקם לו".

- ורבינו שמואל אמר, שהשיב רבינו קלונימוס, שבירושלמי דרשו, שכל המיצר אל יורה, מהכתוב, "לָכֵן שָׁמְעִי נָא זֹאת עֲנֵה וּשְׁכַרְתְּ וְלֹא מִיָּיִן" (ישעיה נ"א כ"א), ומדמה צרה לשכרות, דהוי שכור, מתוך

צלילות הדעת לפסוק דין והלכה

מר עוקבא, ביומא דשותא, הוא יום שנושבת בו רוח דרומית שהיא חזקה, לא היה יוצא לבית הדין.

ואמר רב נחמן בר יצחק, הלכתא בעיא צילותא [=דעת צלולה] כיומא דאסתנא [=יום שנושבת בו רוח צפונית שהיא חזקה]. כלומר כדי לכוון את ההלכה, צריך שתהא הדעת צלולה, כיום שמנשבת בו רוח צפונית שהיא נוחה.

צלילות הדעת ללמוד התורה

אמר אביי, אי אמרה לי אם קריב כותחא, כלומר, אם היתה אומנתי אומרת לי להביא לפני כותח, או היתה מצווה עלי ציווי של עבודה קלה אחרת, **לא תנאי,** כלומר לא הייתי שונה כמו ששניתי.

אמר רבא, אי קרצתן כינה, כלומר אם כינה היתה נושכת אותי, **לא תנאי,** כלומר לא הייתי שונה כמו ששניתי.

ומהטעם הזה, אמו של מר בריה דרבינא עשתה לו חלוקים לשבעה ימים, שיחליף חלוקו בכל יום מפני הכינים.

למה נברא הלילה

אמר רב יהודה, **לא איברי ליליא אלא לשינתא,** כלומר לא נברא הלילה אלא כדי לישן בו ולהחליף כח.

וכתבו התוס' שהכוונה ללילי תקופת תמוז שהלילה ארוך.

למה נבראת הלבנה

אמר רבי שמעון בן לקיש, **לא איברי סיהרא אלא לגירסא,** כלומר לא נבראת הלבנה אלא כדי שתאיר ויוכלו ללמוד בלילה.

השמועות המחודדות

אמרו לו לרבי זירא, שמועותיך מחודדות.

אמר להם, **של למוד יום הן.**

שנת רב חסדא

אמרה לו בתו של רב חסדא לרב חסדא, לא בעי מר מינס **פורתא,** כלומר לא תרצה לנוס מעט.

אמר לה, **השתא אתו יומי דאריכי וקטיני,** כלומר בקרוב יבואו ימים ארוכים וקטנים, הם הימים שיהיה בקבר שהם ארוכים לישון, וקטנים לעסוק בתורה ובמצות, **ונינום טובא** כלומר ואז נישן הרבה.

עיקר הלימוד ביום

אמר רב נחמן בר יצחק, **אנן פועלי דיממי אנן** [אנו פועלי יום].

רב אחא בר יעקב לווה ופורע, שהיה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום, והיה רגיל לעסוק ביום, ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום, ופורע קביעות עתו בלילה.

הבא מן הדרך אל יתפלל שלשה ימים

לדברי רבי אלעזר, הבא מן הדרך, אל יתפלל שלשה ימים. כי כל שלושה ימים אין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך.

וכן מצינו, כשעלו ישראל עם עזרא, אמר (עזרא ח' ט"ו) **"וְאֶקְבְּצֶם אֶל הַנֶּהָר הַבָּא אֶל אֶהְיָא וַנְחַנֶּה שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה"**, ורק אחר כך, **"וְאֶבְיְנָה בָּעָם וּבַפְּהִינִים וּמִבְּנֵי לְוֵי לֹא מִצְּאֵתֵי שָׁם"**, הרי שעד שלושה ימים לא היתה לו בינה.

וכן היה אבוה דשמואל עושה, כשהיה בא מהדרך, לא היה מתפלל שלושה ימים.

הרחת הדבר כשתייתו

שמואל לא היה מתפלל בבית שיש בו שֶׁכֶר, כי ריח השֶׁכֶר היה משכר אותו.

ורב פפא לא היה מתפלל בבית שיש בו הרסנא, שהיה הריח קשה לו.

כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו

לדברי רבי חנינא, כל המתפתה ביינו שמפייסים אותו על דבר, ומתרצה כשטוב לבו ביין, יש בו מדעת קונו.

שנאמר בקונו, **"וַיִּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחָח וַיֹּאמֶר ה' אֵל לְבֹו לֹא אֶסַף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעֵבֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לִב הָאָדָם רַע מִנְעֻרָיו וְלֹא אֶסַף עוֹד לְהַפּוֹת אֶת כָּל חַי כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי" (בראשית ח' כ"א), הרי שקונו נתרצה בריח ניחוח.**

וכבר נתבאר שריח הרי הוא כשתיה, ואם כן, זה המתרצה מתוך שתיית יין, דומה לקונו שנתרצה מחמת ריחו.

כל המתיישב ביינו יש בו דעת שבעים זקנים

לדברי רבי חייא, כל המתיישב ביינו, ששותה יין ואין דעתו מטרפתו, יש בו דעת שבעים זקנים.

שכן יין ניתן בשבעים אותיות, כלומר כך חשובו בגימטריא, וסוד ניתן בשבעים אותיות.

רוב בני אדם, כשנכנס בהם יין, יצא מהם סוד, וזה, הואיל ולא יצא סודו, שקול הוא כסנהדרין של שבעים.

סיבת בריאת היין

אמר רבי חנין, לא נברא יין, אלא **לנחם אבלים, ולשלם שכר לרשעים**, ששותים ושמחים, ומקבלים עולמם בחייהם, שנאמר (משלי ל"א ו'), "תָּנוּ שֶׁכָּר לְאוֹבֵד" [=רשע] "וַיֵּינן לְמָרִי נְפֹשׁ" [=אבלים].

שפיכת יין כמים

אמר רבי חנין בר פפא, **כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים, אינו בכלל ברכה**, כלומר, לא הגיע למידה זו שנתברך ברכה גמורה, ואפילו הוא עשיר בדברים אחרים. שנאמר "וַיַּעֲבֹדְתֶם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וַיִּבְרַךְ אֶת לְחֶמְךָ וְאֶת מִימְיָךָ וְהִסְרַתִּי מִמְּלָה מִקְרָבְךָ" (שמות כ"ג כ"ה).

הקיש הכתוב לחם למים, ללמד, שכשם שהלחם האמור כאן הוא דבר הנקנה בכסף מעשר שני, כך המים האמורים כאן, הם מים הנקנים בכסף מעשר שני.

ואם כן, על כרחך אין הכוונה למים ממש, שאינם נקנים בכסף מעשר שני, [כפי שנתבאר בפרק שני], אלא הכוונה ליין.

ונקרא כאן היין בשם מים, ללמד, שאם נעשה היין כמים, הנשפכים בביתו, יש ברכה, ואם לאו, אין ברכה.

דברים שאדם ניכר בהם

אמר רבי אילעאי, בשלשה דברים אדם ניכר אם הגון הוא:

א. **בכוסו**. אם דעתו מיושבת עליו בינו.

ב. **בכיסו**. אם נושא ונותן עם בני אדם באמונה.

ג. **בכעסו**. שאינו קפדן יותר מדאי.

ד. **ויש אומרים אף בשחקו**, כלומר בצחוק שלו.

ישראל ונכרי בפנימית וישראל בחיצונה

שתי חצירות זו לפנים מזו, ובני פנימית יש להם זכות דריסת רגל בחיצונה לצאת דרכה. בפנימית דרים ישראל יחידי עם נוכרי, ובחיצונית דר ישראל יחידי לבדו.

החצר הפנימית היא רשות של ישראל יחידי ונוכרי, ולדברי הכל, היתר טלטול שבה תלוי במחלוקת רבי מאיר ורבי אליעזר בן יעקב.

לדעת רבי מאיר, גם ישראל יחידי הדר עם הנוכרי בחצר, אסור לטלטל בחצר עד שישכור מהנוכרי את רשותו.

ולדעת רבי אליעזר בן יעקב, ישראל יחידי הדר עם הנוכרי בחצר, מותר לטלטל בחצר, גם בלא לשכור מהנוכרי את רשותו. [וכן הורה רב].

ולעניין החצר החיצונית, מאחר שהפנימיים יוצאים דרכה, דין טלטול שבה תלוי גם במחלוקת חכמים ורבי עקיבא הכתובה בדף ע"ה.

לדעת חכמים, כשיש ישראל יחידי בפנימי, וישראל יחידי בחיצונה, אף על פי שהפנימי רגיל לצאת דרך החיצונה, כל אחד מטלטל בחצירו בלא עירוב, כאילו הוא לבדו בה, כי אנו אומרים לפנימי סגור הדלת והשתמש בשלך לבדך, ואל תאסור על החיצון כאילו יש לך חלק בחצירו.

ולפי זה, כשיש בפנימית ישראל ונוכרי, הישראל משתמש רק בפנימית, ואינו נחשב כדר בחיצונה, ואין בחיצונה אלא ישראל יחידי ונוכרי היוצא דרכה, וכל חצר שיש בה ישראל יחידי עם הנוכרי, היתר טלטול שבה תלוי במחלוקת רבי מאיר ורבי אליעזר בן יעקב.

לדעת רבי מאיר, הישראל צריך לשכור מהנוכרי את רשותו, כדי להיות מותר בטלטול. ולדעת רבי אליעזר בן יעקב, הישראל מותר בטלטול גם בלא לשכור מהנוכרי את רשותו.

ולסברת רב ששת ורבה, מה שאמר רב יהודה אמר רב, שרבי ורבי חייא הורו שאסור לטלטל בחצר החיצונה, עד שישכרו מהנוכרי את רשותו בה, הוא כדעת רבי מאיר.

ולדעת רבי עקיבא, כשיש ישראל יחידי בפנימי, וישראל יחידי בחיצונה, מאחר שהפנימי יוצא דרך החיצונה, לעולם הוא נחשב כדר בה, ואין בה היתר טלטול, אלא אם כן עירבו יחד החיצון

ולפי זה, כשיש בפנימית ישראל ונוכרי, מאחר שהישראל נחשב כדר בחיצונה, יש בחיצונה שני ישראלים עם נוכרי, וכל חצר שיש בה שני ישראלים עם הנוכרי, הכל מודים, [בין רבי מאיר ובין רבי אליעזר בן יעקב], שאין מטלטלים בה אפילו על ידי עירוב, אלא אחר שישכרו מהנוכרי את רשותו בה.

ולסברת רב יוסף, מה שאמר רב יהודה אמר רב, שרבי ורבי חייא הורו שאסור לטלטל בחצר החיצונה, עד שישכרו מהנוכרי את רשותו בה, הוא אף כדעת רבי אליעזר בן יעקב ואליבא דרבי עקיבא.

ישראל ונוכרי בחיצונה וישראל בפנימית

עד עתה נתבאר, שלדעת רב, הפוסק כרבי עקיבא ונכרי אליעזר בן יעקב, כשיש שתי חצירות זו לפנים מזו, הדריס בחצר הפנימית נחשבים כדריס בה לבדם ואין בני החיצונה דריס עמהם.

ולכן כשיש בחצר הפנימית ישראל יחידי עם נוכרי, הישראל הזה מותר לטלטל בחצר, אף על פי שיש ישראלים נוספים בחצר החיצונה.

אבל הדריס בחצר החיצונית, נחשבים כדריס בה עם בני הפנימית.

ולכן כשיש בחצר החיצונה ישראל יחידי, ובחצר הפנימית יש ישראל ונוכרי, יש לדון את החצר החיצונית כמי שיש בה שני ישראלים ונוכרי.

וכדי שיהא מותר לטלטל בה, צריך גם לשכור מהנוכרי את רשותו, וגם לערב.

ועל פי זה, הוא הדין כשיש בחצר הפנימית ישראל יחידי, ובחצר החיצונה ישראל עם נוכרי, יש לדון את החצר החיצונית כמי שיש בה שני ישראלים ונוכרי, ואין לטלטל בה, אלא אחרי שישכרו מהנוכרי את רשותו, וגם יערבו.

אלא שרבי אלעזר נסתפק בזה, שכן הסברא שמחמתה יש לחלק בין חצר שיש בה ישראל יחידי עם נוכרי, לבין חצר שיש בה שני ישראלים עם נוכרי, היא, שזה שכיח וזה אינו שכיח.

כלומר, דבר שכיח הוא ששני ישראלים ידורו עם נוכרי, ואינם יראים שמא יהרוג אחד מהם, כי חבירו יראה. אבל אין זה שכיח שישראל יחיד ידור עם נוכרי, כי ירא ממנו, שמא יהרגנו, ולא גזרו חכמים אלא בדבר שכיח.

ומעתה, אף על פי שמצד הדין יש להחשיב את החצר החיצונה כמי שדריס בה שני ישראלים ונוכרי, מאחר שבמציאות רק ישראלי אחד דר בה עם הנוכרי, אין זה שכיח, כי ירא הוא שמא יהרגנו.

ואינו סומך על הישראל שבחצר הפנימית, כי הנוכרי יכול להרגנו בחצר החיצונית בלא שידע הישראל הפנימי, וכשיצא הישראל הפנימי דרך החיצונה, וישאל את הנוכרי היכן חבירו, יאמר לו הנוכרי, שחבירו הלך מכאן.

ומכל מקום, אף על פי שיש סברא להחשיב חצר זו כחצר שדריס בה ישראל יחידי ונוכרי, דעת רב, שהיא נידונית כחצר שדריס בה שני ישראלים ונוכרי, ואין מטלטלים בה אלא אחרי שישכרו מהנוכרי את רשותו ויערבו.

אכן כשם שסברת רבי אלעזר באה להקל על הישראלי הדר עם הנוכרי בחצר החיצונה, כך היא מחמירה עם הישראל הדר עם הנוכרי בחצר הפנימית.

שכן אף על פי שבאמת יש בחצר זו רק ישראל יחידי עם נוכרי, מכל מקום מאחר שבחצר החיצונה יש ישראל נוסף, הנוכרי לא יהרוג את הישראל הדר עמו בפנימית, כי ירא מהישראל החיצון, שישאל ממנו היכן חבירו, ולא יוכל לומר לו שהלך מכאן, כי החיצון לא ראה אותו יוצא דרך חצירו.

ומאחר שאין חשש שהנוכרי יהרוג את הישראל הדר עמו, שכיח הדבר שידור עמו, והרי זה כחצר שיש בה שני ישראלים.

ומכל מקום, כשם שלא נתקבלה סברת רבי אלעזר להקל על הישראל הדר עם הנוכרי בחיצונה, כך אינה מתקבלת להחמיר על הישראל הדר עם הנוכרי בפנימית, ומותר לו לטלטל בחצירו בלא לשכור מהנוכרי את רשותו.

וביארו התוס' שהסיבה לכך, כי מאחר שברוב פעמים לא שכיח שידור יחיד עם נוכרי לא חלקו חכמים, ואמרו שבכל אופן ישראל יחידי שדר עם הנוכרי בחצר אינו צריך לשכור ממנו.

נוכרי הדר בחצר בשכירות

נתבאר, שכשיש בחצר אחת ישראלים ונוכרי, על הישראלים לשכור מהנוכרי את רשותו בחצר, קודם שיוכלו לערב.

ומבואר בסוגייתנו, שאין חילוק בדבר בין נוכרי הדר בחצר בביתו שלו לבין נוכרי הדר בחצר בשכירות בבית חבירו, בכל אופן יש לשכור ממנו את רשותו בחצר, כדי שיוכלו לערב בה.

עוד מבואר בסוגייתנו, שכשהנוכרי דר בחצר, **בשכירות כזו שהבעלים יכולים להוציאו רק בגמר השכירות**, [שהיא אחר השבת], כדי שיוכלו ישראלים שבחצר לערב, **צריכים לשכור מהשוכר הנוכרי עצמו** את רשותו בחצר, ואין אפשרות לשכור אותה מהמשכיר.

אבל כשהנוכרי דר בחצר, **בשכירות כזו שהבעלים יכולים להוציאו גם קודם זמן השכירות**, כגון שהתנו הבעלים עם השוכר, שרשות בידם לסלקו כל זמן שירצו, **יכולים** ישראלים שבחצר **לשכור גם מהמשכיר הנוכרי** את רשותו בחצר, ואין צורך לשכור אותה דווקא מהשוכר.

ומעשה בריש לקיש ותלמידי רבי חנינא שנזדמנו לפונדק אחד, שהיו בו באותה חצר, בתים של ישראלים ובית של נוכרי ששכרו מנוכרי אחר.

ואותו שוכר נוכרי לא היה בביתו בכניסת השבת, ואם כן היו יכולים לערב בלא לשכור ממנו את רשותו, כפי שנתבאר בתחילת הפרק, שהנוכרי אוסר על ישראלים לערב, רק בזמן שהוא בביתו.

אולם החכמים הללו חששו, שלא יועיל להם העירוב לכל השבת, שמא יחזור אותו נוכרי בשבת, ויבטל את עירובם. ולפיכך רצו לשכור את רשותו מהמשכיר.

ונסתפקו בדין המבואר לעיל, האם ניתן לשכור את הרשות מהמשכיר או לא.

ומאחר שנסתפקו, אמר ריש לקיש, כיון שספק זה הוא בדיני עירוב, יש להקל בו, ולפיכך נשכר את הרשות מהמשכיר, ולכשנגיע אצל רבותינו שבדרום, נשאל להם.

באו ושאלו את רבי אפס. ואמר להם, יפה עשיתם ששכרתם.

בא נוכרי בשבת

נתבאר, שחצר שיש בה ישראלים ונוכרי, אם אין הנוכרי בביתו, יכולים הישראלים שבה לערב כמו בחצר שיש בה רק ישראלים, ואינם צריכים לשכור תחילה את רשות הנוכרי.

ומעשה ברבי חנינא בר יוסף, ורבי חייא בר אבא, ורבי אסי, שנזדמנו בשבת לפונדק, שהיתה בו דירת נוכרי, ומאחר שלא היה בביתו בשבת, עירבו כל הישראלים שהיו שם יחד. ובעצם יום השבת בא הנוכרי לביתו ובכך נתבטל העירוב.

ונסתפקו האם יכולים לשכור מהנוכרי את רשותו עתה ביום השבת, והטעם כי שוכר כמבטל רשות, מה, מבטל רשות ואפילו ביום השבת, אף שוכר ואפילו ביום השבת, **או שהשכירות מועילה רק מערב שבת**, והטעם כי שוכר כמערב, מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום.

- **רבי חנינא בר יוסף אמר, נשכור**. ולאחר השכירות יטלטלו מהבית לחצר על ידי שיבטלו רשות למי שצריך לטלטל בה מביתו לחצר. אבל בלא ביטול לא יוכלו לטלטל, כי העירוב שעירבו מערב שבת כבר בטל בביאת הגוי.

- **ורבי אסי אמר, לא נשכור**.

- **אמר להם רבי חייא בר אבא, נסמוך על דברי זקן** [=רבי חנינא בר יוסף] **ונשכור**.

באו ושאלו את רבי יוחנן, ואמר להם, יפה עשיתם ששכרתם.

וכשרבי אלעזר שמע את דברי רבי יוחנן, המתיר לשכור מהנוכרי בשבת, תהה בהם [תהייה לשון הרחה הוא], כלומר עיין וחישב לדעת טעם הדבר.

ורבי זירא לא ידע מדוע רבי אלעזר תהה על דברי רבי יוחנן.

ואמר על כך רב ששת, כיצד יתכן שאדם גדול כרבי זירא לא ידע מדוע תהה רבי אלעזר על דברי רבי יוחנן, הלא הסיבה לכך, כי היה קשה לו מדברי **שמואל רבו**, שהוא **חולק** על רבי יוחנן, **ואומר שאין שוכרים מהנוכרי בשבת**, כפי שיתבאר בעזה"י בדף ס"ו [בכלל השלישי של שמואל].

דף סו

דברים שהקלו בשכירות מנוכרי

נתבאר, שחצר שיש בה ישראלים ונוכרים, צריך לשכור מהנוכרים את רשותם. ולדעת רבי יוחנן, הקלו חכמים בדין זה בכמה דברים שנמצאו דוגמתם בשאר דיני עירוב.

א. שכירות בפחות משווה פרוטה.

לדעת רבי יוחנן, מערבים עירובי חצירות בפת שיש בה שיעור שתי סעודות, גם כשאינה שווה פרוטה. כדעת האומרים עירוב משום דירה כמבואר בדף מ"ט.

ולדעת רבי יוחנן, כשם שמערבים אף בפחות משווה פרוטה, כך שוכרים מהנוכרי את רשותו בחצר, גם בפחות משווה פרוטה. [וראה לעיל בדף ס"ב].

ב. שכירות משכירו ולקיטו.

כבר נתבאר בדף ס"ד, שאם בבית הנוכרי היה דר ישראל שהוא פועל של הנוכרי, שאר

ישראלים שבחצר אינם צריכים לשכור מהנוכרי את רשותו, ודי בכך שהפועל הישראלי של הנוכרי, יתן עירוב עם שאר בני חצר.

ולדעת רבי יוחנן, כן הדין לעניין שכירת רשות החצר מהנוכרי. אם היה דר בביתו, נוכרי אחר שהוא פועל שלו, ניתן לשכור ממנו את רשות הנוכרי בחצר, ומועיל הדבר להתיר לישראלים שבחצר את הטלטול.

ג. אחד שוכר עבור כולם.

שתי חצירות שיש ביניהן פתח, יכולות לערב יחד עם ירצו, וכבר נתבאר, שאם עירבו בני חצר אחת לעצמם, ורוצים לערב עם החצר האחרת, אין צורך שכל המערבים הראשונים יתנו את עירובם בחצר השניה, ודי בכך שאחד מהם יתן את עירובו בחצר השניה, והוא נעשה שליח לכל בני חצירו, להיות מעורבים עם החצר השניה.

ולדעת רבי יוחנן, כן הדין לעניין שכירת רשות החצר מהנוכרי, אם היו בחצר חמישה ישראלים עם הנוכרי די בכך שאחד מהישראלים ישכור מהנוכרי את רשותו בחצר, ומועיל הדבר לכולם.

ד. שוכרים מהנוכרי ואפילו בשבת.

כבר נתבאר בדף כ"ו, שחצר שדרים בה מספר ישראלים, ולא עירבו בה קודם השבת, יכולים להתיר בה את הטלטול בשבת עצמה, על ידי שכולם יבטלו רשותם לאחד מהם.

וכבר נתבאר, שלדעת רבי יוחנן, כן הדין לעניין שכירת רשות החצר מהנוכרי, ניתן לשכור ממנו את רשותו אפילו בשבת עצמה.

כללי שמואל בעניין ביטול רשות

כבר נתבאר, שחצר שלא עירבו בה, ואסורים כל בני החצר להוציא כלים מבתיהם לחצר, יכולים כל בני החצר לבטל רשותם בה לאחד מהם, ובכך יהא מותר להוציא מביתו לחצר.

ולדברי שמואל, לא בכל מקום נאמר דין ביטול, אלא כפי הכללים הבאים.

א. כל מקום שאוסרים ומערבים מבטלים.

כל מקום, שבני החצר אוסרים זה על זה לטלטל בה מהבתים לחצר בלא עירוב. ואם רוצים לערב, יכולים. אם שכחו ולא עירבו, יכולים כל בני החצר לבטל רשותם בה לאחד מהם, ונעשית כל החצר שלו, ומותרים לטלטל בכולה, ולהוציא מביתו לחצר [אבל מבתי האחרים לא יוציאו לחצר].

ובכלל זה, רוב חצירות שיש בהם בתים של מספר בני אדם, שבלא עירוב כולם אוסרים זה על זה לטלטל מהבתים לחצר. ועל ידי עירוב מותרים. אם שכחו ולא עירבו, יכולים לבטל רשותם לאחד מהם.

וכן שתי חצירות זו לפני זו, בני פנימית, [אם לא עירבו לעצמם], מאחר שיש להם דריסת הרגל בחיצונה, אוסרים על החיצונה מלטלטל בה. ועל ידי עירוב מותרים. אם שכחו ולא עירבו, יכולים בני פנימית לבטל רשותם שבחיצונה לבן חיצונה.

רשות הרבים

ב. כל מקום שמערבים ואין אוסרים אין מבטלים.

כל מקום, שבני החצר אינם אוסרים זה על זה לטלטל בה מהבתים לחצר בלא עירוב, ומכל מקום אם רוצים לערב להרחיב מקום היתר שלהם, יכולים. אם שכחו ולא עירבו להרחיב את היתרם, אינם יכולים לבטל רשותם כדי להרחיב את מקום היתרם.

ובכלל זה, שתי חצירות זו בצד זו, שלכל אחת פתח בפני עצמו למבוי או לרשות הרבים, ויש פתח ביניהן.

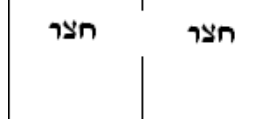
אם לא עירבו זו עם זו, כל אחת נידונית לעצמה, ואין אלו אוסרים על אלו מלטלטל מביתם לחצרים.

ואם רצו, יכולים לערב את שתי החצירות יחד, ויהיו הכל מותרים בטלטול מבתיהם לשתי החצירות.

ואם שכחו, ולא עירבו יחד, בני חצר זו אינם יכולים לבטל רשותם לבן חצר אחרת, שיהיו שתי החצירות שלו.

[וזהו שאמר שמואל להלן, אין ביטול רשות מחצר לחצר. ולהלן יתבאר בעזה"י, שרבי יוחנן חולק על

[כ].

רשות הרבים

ג. כל מקום שאוסרים ואין מערבים אין מבטלים.

כל מקום, שבני החצר אוסרים זה על זה לטלטל בה מהבתים לחצר, ואם היו רוצים לעשות

עירוב, לא היו יכולים, גם ביטול אינו מועיל

להם להתיר להם את הטלטול.

ובכלל זה, חצר שדרים בה שני ישראלים ונוכרי, שחצר זו, כפי שנתבאר, אפשר לערב בה רק לאחר שישכרו מהנוכרי את רשותו.

ומעתה אם יכלו לערב אותה מתחילת השבת לכל השבת, כגון שהיה הנוכרי בביתו קודם השבת, ושכרו ממנו את רשותו קודם השבת, מאחר שהיו יכולים לערב לכל השבת, אם שכחו לערב, יכולים לבטל.

אבל כשלא היה הנוכרי בביתו קודם השבת, מאחר שלא שכרו ממנו את רשותו קודם השבת, לא היו יכולים לערב בחצר לכל השבת, שהרי אין עירובם מועיל אלא עד ביאת הנוכרי.

ומעתה, כשבא הנוכרי בשבת, אינם יכולים לבטל את הרשות זה לזה.

והסיבה לכך, כי בשבת אינם יכולים לשכור ממנו את רשותו, ואין הביטול מועיל במקום נוכרי אלא אחר שהשכיר הנוכרי את רשותו.

[וזו דעת שמואל. וכבר נתבאר לעיל, שרבי יוחנן חולק על כך, ואומר, שניתן לשכור מהנוכרי ולבטל רשות אף בשבת עצמה].

אביי מזכיר לרב יוסף את תלמודו

נתבאר, שלדברי שמואל, כשיש שתי חצירות זו לפנים מזו, בני פנימית יכולים לבטל רשות דריסת הרגל שיש להם בחיצונה, לבן חיצונה, שיהיה מותר לטלטל בה. [אות א' לעיל].

ורב יוסף, לאחר שחלה ושכח תלמודו, כששמע את הדברים הללו, אמר, לא נשמעה לי שמועה זו.

רצה אביי תלמידו להזכירה לו, ואמר לו, אתה אמרת לנו דברים אלו, ועל דברים אחרים שאמר שמואל אמרת זאת, שכן שמואל אמר, שאין ביטול רשות מחצר לחצר, [כאות ב' לעיל]. ואמרת לנו, שכל זה בשתי חצירות זו בצד זו, שלכל אחת פתח לרשות הרבים, ויש פתח ביניהן. אבל זו לפנים מזו, מתוך שבני פנימית אוסרים על בני החיצונה משום דריסת הרגל, אם לא עירבו בני פנימית כלל, מבטלים לבני לחיצונה דריסת רגלם בה.

אמר לו רב יוסף, וכי כך אמרתי משמו של שמואל, והלא לדברי שמואל "אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו", ובמשנה בה נזכר דין ביטול, שנינו, "אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב" מבטל רשותו, הרי שרק בחצר אחת יש דין ביטול, ולא מחצר לחצר.

אמר לו אביי, כשאמרת לנו, שלדברי שמואל "אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו", אמרת לנו זאת על דין אחר. והוא, שלדברי שמואל אין מבוי נותר בלחי וקורה אלא כשהיו בו שתי חצירות, ובכל אחת שני בתים, כלשון המשנה, "שהמבוי לחצירות כחצר לבתים", הרי שבכל מבוי לכל הפחות שתי חצירות, ובכל חצר לכל הפחות שני בתים.

ביטול רשות בחורבה

שני בתים שיש ביניהם חורבה ושניהם פתוחים לה, החורבה הזו היא רשות משותפת לשני הבתים, ולכן אין יכולים להוציא מהבתים לחורבה אלא אם כן יערבו.

ונחלקו חכמים מה הדין אם לא עירבו, האם יכולים לבטל רשות החורבה זה לזה.

לדעת שמואל, אין ביטול רשות בחורבה, להתיר את האחד להכניס ולהוציא מביתו לחורבה. שלא הקלו חכמים להתיר טלטול על ידי ביטול רשות, אלא בחצר שלפני הבית, ששם עיקר תשמיש הבית.

ולדעת רבי יוחנן, יש ביטול רשות בחורבה, להתיר את האחד להכניס ולהוציא מביתו לחורבה. ולא חילקו חכמים בין חצר לחורבה, ובשניהם התירו את טלטול על ידי ביטול רשות.

ביטול רשות מחצר לחצר

כבר נתבאר, שלדעת שמואל, אין ביטול רשות מחצר לחצר, כגון שתי חצירות זו בצד זו, שלכל אחת פתח לרשות הרבים, ויש פתח ביניהן, אין בני חצר אחת מבטלים רשותם לבן חצר אחרת שיחשבו שתי החצירות כשלו להיות מותר לטלטל מביתו לשתי החצירות.

ורבי יוחנן חולק על כך, ואומר, שיש ביטול רשות אף מחצר לחצר.

עוד נתבאר, שלדברי אביי, כשאמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר, כוונתו דווקא לשתי חצירות זו בצד זו, שכל אחת יש לה רשות להשתמש בשלה ולא בשל חברתה, וכל אחת יכולה לערב בפני עצמה בלא חברתה, ולכן מאחר שכל אחת לעצמה, אין האחת יכולה להיבטל לחברתה.

אבל בשתי חצירות זו לפנים מזו, מאחר שיש לבני פנימית רשות של דריסת רגל בחיצונה, הרי הם מעורבים בה, כאילו כולם בני חצר אחת, ואם לא עירבו בני פנימית, הם אוסרים על החיצונה את הטלטול. בזה מודה שמואל שבני פנימית יכולים לבטל רשות דריסת רגלם

שבחיצונה לבן חיצונה, להתיר לו אונ הטלטול,

כי הדבר נחשב כביטול רשות בחצר אחת.

ורבא אמר, שגם כשיש שתי חצירות זו לפניו מזו, בכך שנתערבו יחד, לא נעשו כולם כבני חצר אחד, היכולים לבטל רשות זה לזה, אלא פעמים מבטלים, ופעמים אין מבטלים, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

אפילו שתי חצירות זו לפניו מזו

פעמים מבטלים ופעמים אין מבטלים

נתבאר, שלדברי רבא, גם כשיש שתי חצירות זו לפניו מזו, לא בכל האופנים מודה שמואל שיש להחשיב את שתיהן כחצר אחת, ויועיל הביטול מזו לזו, אלא פעמים מבטלים, ופעמים אין מבטלים.

וקודם שנבאר את האופנים השונים, נחזור ונזכיר, שהסיבה שבלא עירוב אסור לטלטל מהבתים לחצר, כי החצר רשות של כולם, והבתים רשות לכל אחד לבדו, ואסרו חכמים לטלטל מרשות היחיד לרשות היחיד, כשאין שתי הרשויות של אותם בעלים.

ועל ידי העירוב מותר לטלטל, כי על ידי העירוב נעשו כולם בני בית אחד, והרי הבית הזה והחצר כולה רשות של אותם בעלים.

ואם שכח אחד מבני החצר לערב עם כולם, הרי החצר כחצר שיש בה שני דיירים, זה ששכח הוא דייר אחד, וכל השאר דייר אחד, ולפיכך, כשיבטל להם רשותו בחצר, חזרה כל החצר להיות רשות בעלי הדירה שבה העירוב, והחצר ואותה דירה רשויות היחיד שוות, ומותר לטלטל מזו לזו.

ועתה נבוא לבאר בעזה"י את האופנים השונים שבהם כשעירבו יחד בני פנימית ובני חיצונה, ושכח אחד מהם ולא עירב, מתי מועיל ביטולו, ומתי אינו מועיל.

א. נתנו עירובן בחצר החיצונה.

כשבני הפנימית נתנו את עירובן באחד מבתי החצר החיצונה [עם עירוב בני החיצונה], נעשו בני כל החצירות כאילו הם דרים באותו בית בחצר החיצונה.

ומעתה אם שכח אחד מבני החצר הפנימית לתת את עירובו עימהם, אסר את הטלטול בחצר, הן לפנימיים והן לחיצונים, ואינו יכול להתיר את הטלטול על ידי שיבטל את רשותו.

שכן אם יבטל רשותו לבני פנימית בלבד, [שיהיו מותרים בפנימית], אינו מתירם בכך את הטלטול בחצר הפנימית, כי אין עירובם עימהם, שהרי נתנוהו בחצר החיצונה.

ואין לומר שיבטל רשותו גם לבני חיצונה, ובכך יסתלק לגמרי משתי החצירות, ויהיו הפנימיים והחיצוניים מותרים בשתיהן, כדין פנימית וחיצונה שעירבו כולם יחד.

והסיבה שאין לומר כן, כי לדעת שמואל, אין ביטול רשות מחצר לחצר, ולכן הפנימי אינו יכול לבטל רשותו שבחצר הפנימית לבני החיצונה.

וכמו כן אם שכח אחד מבני החצר החיצונה לתת את עירובו עימהם, אסר את הטלטול בחצר, הן לפנימיים והן לחיצונים, ואינו יכול להתיר את הטלטול על ידי שיבטל את רשותו.

שכן אם יבטל רשותו לבני חיצונית בלבד, מאחר שלא ביטל רשותו לבני הפנימית, הם אסורים בטלטול, ומאחר שהם אסורים הם אוסרים על בני החיצונה.

ואין לומר שיבטל רשותו גם לבני הפנימית, ובכך יסתלק לגמרי משתי החצירות, ויהיו הפנימיים והחיצוניים מותרים בשתיהן, כדין פנימית וחיצונה שעירבו כולם יחד.

והסיבה שאין לומר כן, כי לדעת שמואל, אין ביטול רשות מחצר לחצר, ולכן החיצון אינו יכול לבטל רשותו שבחצר החיצונה לבני הפנימית.

ב. נתנו עירובן בחצר הפנימית.

כשבני החיצונה נתנו את עירובן באחד מבתי החצר הפנימית, נעשו בני כל החצירות כאילו הם דרים באותו בית בחצר הפנימית.

ומעתה אם שכח אחד מבני החצר הפנימית לתת את עירובו עימהם, אסר את הטלטול בחצר, הן לפנימיים והן לחיצונים, ואינו יכול להתיר את הטלטול על ידי שיבטל את רשותו.

שכן אם יבטל רשותו לבני חיצונית בלבד, מאחר שלא ביטל רשותו לבני החיצונית, הם אסורים בטלטול. ומאחר שהם אסורים, וכבר נתערבו עם הפנימיים, ונשתתפו עימהם בכך בפנימית, הם אוסרים על הפנימיים.

ואין לומר שיבטל רשותו גם לבני חיצונה, ובכך יסתלק לגמרי משתי החצירות, ויהיו הפנימיים והחיצוניים מותרים בשתיהן, כדין פנימית וחיצונה שעירבו כולם יחד.

והסיבה שאין לומר כן, כי לדעת שמואל, אין ביטול רשות מחצר לחצר, ולכן הפנימי אינו יכול לבטל רשותו שבחצר הפנימית לבני החיצונה.

דף סז

אבל אם שכח אחד מבני החצר החיצונה לתת את עירובו עימהם, בני החיצונה יבטלו לבני פנימית את רשותם בחצר הפנימית, ויצאו

ממנה, ובני פנימית שעירבו כולם, ועירובם עימהם בפנימית, יסגרו את הדלת שבין החצירות, ויהיו מותרים בפנימית. וחיצונה שאין עירובה עימה, אסורה.

ומבואר, שמה שנתבאר, שכשאחד מהפנימית שכח לערב, לא מועיל ביטולו, הוא כדעת חכמים, האומרים, שצריך לבטל לכל אחד ואחד.

אבל לדעת רבי אליעזר, האומר, שדי בכך שיבטל לאחד מבני החצר. כששכח אחת מהפנימית לערב, יבטל לאחד מבני חצרו, ובכך תחשב כחצר שכולם בה עירבו, ולא בטל עירוב בני חיצונה עימהם.

רב חסדא ורב ששת

רב חסדא ורב ששת, כשהיו נפגשים זה עם זה. שפתיו של רב חסדא היו נרתעות ממשניותיו של רב ששת, שהיו משניות סדורות לו, וירא רב חסדא שלא יקשה לו ממשנה על משנה, ויאמר לו לתרצן. וכל גופו של רב ששת היה רועד מפלפולו של רב חסדא, שהיה חריף וסבר ביותר, ועמוק בשאילותיו.

התנאי הנצרך לכך שיוכלו לבטל

[לדעת רבי יוחנן]

נתבאר, שלדעת שמואל, האומר, אין ביטול רשות מחצר לחצר, ביטול רשות מועיל להתיר טלטול מהבית לחצר בשבת, רק במקום שמתקיימים שני תנאים. (א) אם היו מערבים קודם השבת היה העירוב מועיל להם. (ב) בלא העירוב הם אוסרים זה על זה את הטלטול.

ורב חסדא שאל מרב ששת, מה הדין לדעת החולקים על שמואל, ואומרים שיש ביטול רשות מחצר לחצר, אף על פי שאינם אוסרים זה על זה.

האם לדעתם, אף שאינם אוסרים זה על זה, ולא נתקיימו שני התנאים הללו, מכל מקום הסיבה שהביטול מועיל, כי היו יכולים לערב יחד, ונתקיים לכל הפחות תנאי אחד.

או שלדעתם הביטול מועיל גם במקום שלא נתקיים שום תנאי מהתנאים הללו, כלומר שקודם השבת גם לא היו יכולים לערב יחד, וגם לא היו אוסרים זה על זה.

כגון שני בתים משני צידי רשות הרבים, שאינם יכולים לערב יחד, ואינם אוסרים זה על זה, ובאו נוכרים בשבת, ובנו מחיצה מכאן ומכאן, ונעשה בין שני הבתים כמין חצר. שמאחר שלא היתה כאן החצר קודם השבת, לא יכלו לערב בה. וגם לא אסרו בה על זה.

ורב ששת ענה לרב חסדא, שבאופן הזה, שלא היו יכולים לערב לפני השבת, ולא נתקיים שום תנאי מהתנאים שהצריך שמואל, הכל מודים שאין הביטול מועיל.

מת נוכרי בשבת

נתבאר, שחצר שדרים בה ישראלים ונוכרי, אין מערבים בה, אלא אחר שישכרו מהנוכרי את רשותו.

וכמו כן נתבאר בדף ס"ה, שלדעת רבי יוחנן, אם לא שכרו מהנוכרי את רשותו קודם השבת, יכולים לשכור ממנו את רשותו בשבת, ולאחר ששכרו ממנו את רשותו, יבטלו את הרשות לאחד מהישראלים שבה, ויוכל לטלטל מביתו לחצר.

וכמו כן נתבאר, שלדעת שמואל אין יכולים לשכור מהנוכרי את רשותו בשבת, ומאחר שאין יכולים לשוכרה בשבת, שוב אינם יכולים לבטל אותה לאחד מהם בשבת.

ונחלקו חכמים מה הדין לדעת שמואל אם מת הנוכרי בשבת, שמעתה אין כאן נוכרי המצריך שכירות, האם מאחר ששוב אינם צריכים לשכירות, יכולים הישראלים לבטל את הרשות לאחד מהם, כי לדעתו דווקא שכירות עם ביטול אין עושים בשבת אבל ביטול בלבד עושים. או שגם ביטול בלבד אין עושים בשבת עצמה כשלא יכלו לעשותו מערב שבת.

לדעת רב ששת, בזה מודה שמואל, שיכולים לבטל את הרשות בשבת, שהרי אם היו רוצים לשכור ולערב מאתמול, היו יכולים, ומאחר שהיו יכולים לערב מאתמול יכולים עתה לבטל.

ולדעת רב המנונא, גם בזה דעת שמואל, שמאחר שאם היו רוצים לערב אתמול, היו צריכים תחילה לשכירות, כל שלא שכרו אתמול ולא יכלו לערב, אינם יכולים לבטל בשבת עצמה, שאין ביטול אלא במקום עירוב.

התנתקות חצר ממבוי על

ידי פתח נוסף לצד אחר

א. התנתקות של נוכרי ממבוי שיש בו ישראלים.

נתבאר שמבוי שפתוחות לו חצרות של ישראלים וחצר של נוכרי, אין הישראלים יכולים להשתתף במבוי, אלא אם כן שכרו מהנוכרי את רשותו במבוי.

ולדברי רב יהודה אמר שמואל, אם יש לחצר

הנוכרי פתח נוסף של ארבעה טפחים על ארבעה טפחים לבקעה [=מקום פרוץ], עיקר יציאתו מאותו פתח. ולכן, אפילו אם הוא מכניס ומוציא גמלים וקרונות כל היום כולו דרך המבוי, **אינו נחשב כאחד מבני מבוי**, [שעיקר פתחם במבוי], כי הפתח שיש לו למבוי הוא פתח משני, **ולכן אינו אוסר על שאר בני מבוי מלהשתתף בו, אפילו אם לא שכרו ממנו את רשותו במבוי.**

ורב נחמן בר אמי אמר משמיה דאולפנא [=משם המלמדים. כלומר כך שמע מרבו ורבו מרב], שכן הדין גם **כשהפתח הנוסף של הנוכרי פתוח לקרפף** [=מקום מוקף].

וביאר רבה ורב יוסף, שיש חילוק בדבר, **כשהקרפף אינו גדול מבית סאתים**, מאחר שאינו מקום גדול, אין הפתח לשם עיקר לנוכרי יותר מהפתח שיש לו למבוי, **ועדיין הוא נחשב כבן מבוי**, לאסור על הישראלים את השיתוף בו, בלא לשכור ממנו את רשותו.

אבל כשהקרפף גדול יותר מבית סאתים, הפתח הזה הוא הפתח העיקרי של הנוכרי, **ושוב אינו נחשב כאחד מבני מבוי**, [שעיקר פתחם במבוי], ואינו אוסר על שאר בני מבוי מלהשתתף בו, אפילו לא שכרו ממנו את רשותו במבוי.

ב. התנתקות של ישראל שלא השתתף עם שאר בני מבוי.

מבוי שפתוחות לו חצרות של ישראלים, כשרוצים הישראלים לעשות שיתופי מבואות, צריכים כל בני החצירות להשתתף בו. ואם אחד מבני המבוי לא נשתתף עם השאר, בטל השיתוף.

ואם יש לחצרו של אותו ישראל פתח נוסף של ארבעה טפחים על ארבעה טפחים לקרפף [=מקום מוקף], פעמים עיקר יציאתו מאותו פתח, ואינו נחשב כאחד מבני מבוי, [שעיקר פתחם במבוי], והפתח שיש לו למבוי הוא פתח משני, ואינו אוסר על שאר בני מבוי מלהשתתף בו, אף על פי שלא נשתתף עימם.

וביאר רבה ורב יוסף, שלעניין ישראל החילוק הוא בהיפוך מהחילוק המבואר לעיל לעניין נוכרי.

כשהקרפף אינו גדול מבית סאתים, מאחר שמותר לישראל לטלטל בו, הפתח הזה הוא הפתח העיקרי שלו, ואינו נחשב כאחד מבני מבוי, [שעיקר פתחם במבוי], **ולכן אינו אוסר על שאר בני מבוי מלהשתתף בו, אף על פי שלא נשתתף עימם.**

וכשהקרפף גדול יותר מבית סאתים, ולא הוקף לדירה, הרי הוא כרמלית, ואסור לישראל לטלטל בו, ולכן הפתח העיקרי של הישראל הוא למבוי, ואוסר על שאר בני מבוי, כי לא נשתתף עימם.

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה

נתבאר בכמה מקומות, שהיקף של מחיצות שתוכו אינו גדול מבית סאתים, מותר לטלטל בתוכו בכולו, כבכל רשות היחיד. וההיקף גדול יותר מבית סאתים, ולא נעשה לשם דירה, הרי הוא ככרמלית, ומטלטלים בתוכו רק עד ארבע אמות.

ואמר עולא אמר רבי יוחנן, שדין זה הוא גזרה מדברי חכמים, [שגזרו על הטלטול בו שמא יבואו לטלטל ברשות הרבים], ואינה אלא להחמיר, **שלא לטלטל בתוכו בכולו.**

אבל ודאי הוא שמדין תורה כל היקף מחיצות, תוכו נחשב רשות היחיד, ואפילו ההיקף גדול מאוד כשיעור כמה כמה בתי כור, ולכן המוציא מתוכו לרשות הרבים, או מכניס מרשות הרבים לתוכו, חייב חטאת.

ורב הונא בר חיננא רצה להביא ראיה מברייתא, שקרפף גדול מבית סאתים אינו נידון כרשות היחיד כלל, ואף להקל הוא נידון ככרמלית, שלא כדברי רבי יוחנן.

שכן מבואר בברייתא, שסלע שבים, אם היה גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה, הרי הוא רשות היחיד, ואין מטלטלים ממנו לים שהוא כרמלית. ואם לא היה הסלע גבוה עשרה טפחים, גם הסלע הוא כרמלית כמו הים, והרי הוא והים רשות אחת, ומותר לטלטל ממנו לים בתוך ארבע אמות, כדין כרמלית שמטלטלים בה בתוך ארבע אמות.

וכפי מה שהבין רב הונא בר חיננא, סיוס הברייתא הוא, שדווקא כשהסלע אינו רחב מבית סאתים, אם הוא גבוה עשרה טפחים אסור לטלטל ממנו לים, אבל אם הוא רחב יותר בית סאתים, גם בכך נעשה כרמלית, ושוב מותר לטלטל ממנו לים, אף על פי שהוא גבוה עשרה טפחים.

ואם כן מקום מוקף מחיצות, רחב בית סאתים, כרמלית גמורה הוא.

ורבא יישב את סיוס הברייתא עם דברי רבי יוחנן. וביאר, שסיוס הברייתא מתייחס למה שניתן ללמוד מהדין הראשון של הברייתא.

שאם הסלע גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה, הרי הוא רשות היחיד לכל דבר.

ובאה הברייתא להגביל זאת, ולומר, שאם הוא רחב יותר בית סאתים, החמירו עליו לדונו

שכן מבואר בברייתא, שסלע שבים, אם היה גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה, הרי הוא רשות היחיד לכל דבר.

וכפי מה שהבין רב הונא בר חיננא, סיוס הברייתא הוא, שדווקא כשהסלע אינו רחב מבית סאתים, אם הוא גבוה עשרה טפחים אסור לטלטל ממנו לים, אבל אם הוא רחב יותר בית סאתים, גם בכך נעשה כרמלית, ושוב מותר לטלטל ממנו לים, אף על פי שהוא גבוה עשרה טפחים.

ואם כן מקום מוקף מחיצות, רחב בית סאתים, כרמלית גמורה הוא.

ורבא יישב את סיוס הברייתא עם דברי רבי יוחנן. וביאר, שסיוס הברייתא מתייחס למה שניתן ללמוד מהדין הראשון של הברייתא.

שאם הסלע גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה, הרי הוא רשות היחיד לכל דבר.

ובאה הברייתא להגביל זאת, ולומר, שאם הוא רחב יותר בית סאתים, החמירו עליו לדונו

ככרמלית, שלא לטלטל בתוכו יותר מארבע

אמות.

אבל ודאי לא הקלו עליו שיהא מותר להוציא ממנו לים, כי מדין תורה עדיין הוא רשות היחיד.

וגם רב אשי יישב את סיוס הברייתא עם דברי רבי יוחנן. אלא שלדבריו, סיוס הברייתא מתייחס לדין הראשון של הברייתא ממש נולא רק למה שניתן ללמוד ממנו]. והוא בא לחדש, שיש אופן שבו התירו לטלטל מרשות היחיד לכרמלית.

שכן בתחילת הברייתא נתבאר, שאם הסלע

גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה, אין מטלטלים מתוכו לים.

ובאה הברייתא ללמד, שאם היה הסלע רחב יותר מבית סאתים, מותר לטלטל ממנו לים. ואף על פי כן אין מכאן ראיה, שהסלע אינו נחשב רשות היחיד.

שכן אף על פי שהסלע נחשב רשות היחיד, הלא האיסור לטלטל מרשות היחיד לים, שהוא כרמלית, אינו איסור תורה, אלא איסור מדברי חכמים, [שגזרו על כך שמא יבואו לטלטל מרשות היחיד לרשות הרבים].

ומעתה כשיש סלע גבוה עשרה ורחב יותר מבית סאתים [בתוך הים שהוא כרמלית], מדין תורה כל הסלע רשות היחיד, ומותר לטלטל בכולו. וכמו כן מדין תורה מאחר שהים אינו רשות הרבים אלא כרמלית, מותר להוציא ממנו לים.

ולאחר שגזרו חכמים שמקום רחב מבית סאתים שלא הוקף לדירה, אין מטלטלים בתוכו אלא בארבע אמות, יש לאסור את הטלטול על הסלע ביותר מארבע אמות.

וכמו כן, לאחר שאסרו חכמים לטלטל מרשות היחיד לכרמלית, יש לאסור את הטלטול מהסלע לים.

אלא שראו חכמים שבמקום זה אין להם לקיים את שתי גזירותיהם.

שכן אם יהיה אסור לטלטל מסלע זה לים [כדין טלטול בין רשות היחיד וכרמלית] יאמרו הכל

רשות היחיד הוא, ויבואו לטלטל בכולו, ותיבטל הגזרה שלא לטלטל ברשות היחיד הגדולה מבית

סאתים שלא הוקפה לדירה אלא בארבע אמות.

והעדיפו חכמים לקיים את התקנה שלא לטלטל בתוכו יותר מארבע אמות, על פני התקנה שלא לטלטל מרשות היחיד לכרמלית,

כי טלטול ברשות היחיד גדולה, דבר שכיח הוא, ויש לקיים בו את הגזרה, יותר מאשר טלטול מרשות היחיד לים, שאינו דבר שכיח.

אמירה לנוכרי לטלטל בלא עירוב לצורך מצווה

קטן הנימול, היו רגילים היו לרחוץ אותו במים חמים לרפואה. ומעשה ארע בחצר שדרו בה רבה

ואביי, בתינוק שהיו רוצים למולו בשבת באחד מהבתים, והחמו לו חמין מבעוד יום, ונשפכו

המים קודם המילה, והיו צריכים למים אחרים.

אמר להם רבה, הביאו לו מים חמים מתוך ביתי. שהיה סבור רבה, שהחצר מעורבת, ומותר

להוציא מביתו לחצר, ולהכניס מהחצר לבית שבו התינוק.

אמר לו אביי, והלא לא ערבנו.

אמר רבה, נסמוך על השיתוף של המבוי, [כמבואר במשנה בדף ע"ג, שאם נשתתפו במבוי, מותרים לטלטל גם בחצרות, על סמך השיתוף].

אמר לו אביי, והלא לא השתתפנו.

אמר רבה, אמרו לנוכרי שיביא.

ומכאן למדנו, שלצורך מצווה, מותר לומר לנוכרי לעשות דבר שאיסורו מדברי חכמים,

כגון לטלטל מבית לחצר ומחצר לבית במקום שלא עירבו.

להקשות על הוראת הרב שלא יטעה בהוראתו

כשרבה הורה שיאמרו לנוכרי להביא את החמין מביתו דרך החצר שאינה מעורבת, רצה אביי

להקשות על דבריו, ולא הניחו רב יוסף.

שכן כך אמר רב יוסף אמר רב כהנא, כשהיינו בבית מדרשו של רב יהודה אמר לנו כך :

בדאורייתא, מותבינן תיובתא, והדר עבדינן מעשה, כלומר באיסור של תורה, כשחכם מורה

בו היתר, ויש בתלמידים מי שיודע להשיב על הוראתו, ישיב קודם מעשה, שלא נעבור על דברי תורה.

אבל בדרבנן, עבדינן מעשה, והדר מותבינן תיובתא, כלומר באיסור מדברי חכמים כגון

עירובי חצירות, מניחים לחכם לעשות כהוראתו, ואחר כך משיבים על דבריו ללמוד אם יפה הורה.

איסור שבות שאסור אף לצורך מצווה

ואיסור שבות שמותר לצורך מצווה

לאחר שמלו את התינוק, שאל רב יוסף את אביי, מה רצה להשיב על הוראת רבה.

ואמר אביי שכך רצה לשאול, היאך התיר רבה לעבור על איסור מדברי חכמים לצורך מצווה,

הלא שנינו בברייתא, שכשם שהזאת מי נידה על

הטמא לטהרו, אינה אלא שבות [=איסור מדברי חכמים], ובכל זאת אינה דוחה את השבת [אף לצורך מצווה], כך אמירה לנוכרי לעשות איסור בשבת, אף על פי שאינה אלא שבות, אינה דוחה את השבת [אף לצורך מצווה].

דף סח

אמר לו רב יוסף, אין זו קושיה, כי מה שהשוו איסור אמירה לנוכרי לאיסור הזאה, הוא דווקא באמירה לנוכרי לעבור על איסור תורה, כגון לחמם מים בשבת, שיש בה צד אחד קל, [שהישראל אומר לנוכרי ואינו עושה בעצמו], וצד אחד חמור, [שהנוכרי עושה איסור תורה], והיא דומה לאיסור מדברי חכמים שישראל עושה בעצמו, שיש בו צד אחד קל, [שהוא איסור מדברי חכמים], וצד אחד חמור [שהישראל עושה בעצמו], ועל איסורי שבות אלו אמרו שאין עוברים עליהם אף לצורך מצווה.

אבל אמירה לנוכרי לעבור על איסור מדברי חכמים, אין בה שום צד חמור, שאין כאן אצל הישראל אלא אמירה, ואין כאן שום מעשה של איסור תורה, ולכן היא מותרת לצורך מצווה.

במבוי שדרו בו רבה ואביי

לא עשו לא עירוב ולא שיתוף

רבה בר רב חנן שאל את אביי, כיצד יתכן שמבוי שדרים בו שתי אנשים גדולים כרבה ואביי לא היה בו לא עירוב ולא שיתוף.

אמר לו אביי, לעשות עירוב ושיתוף בדרך הרגילה, שכל אחד מבני מבוי נותן את עירובו, לא עשינו. כי (א) רבה אין כבודו לחזר על בני מבוי ולגבות את השיתוף. (ב) אני טרוד בגרסתתי, ואין לי זמן לחזר על בני מבוי ולגבות את השיתוף. (ג) ושאר בני מבוי לא היו משגיחים על כך.

והוסיף אביי ואמר, שגם בדרך של זיכוי, כלומר שיזכה את הפת בקניין לכל בני מבוי, להיות של כולם לשם עירוב ושיתוף, אף שאין בה ביטול זמן, לא עירב לבני מבוי. והסיבה לכך, כי הדין הוא, שהעירוב צריך להיות של כל מבוי מבוי בקניין גמור, כך שאם בא אחד מבני מבוי ומבקש את חלקו בעירוב, צריכים לתת לו. ולאביי לא היתה יכולת לתת מפתו בכל שבת, לכל הבא לדרוש חלקו, ונמצא שאין בלבו לזכות לכל בני מבוי חלק גמור, ובטל השיתוף.

שאל אותו רבה בר רב חנן, היה לך לזכות להם לשם שיתוף, רביעית חומץ מאחת מחביותיך [שבחצר], ודבר מועט הוא, שאין מקפידים עליו, ותוכל לעמוד בכך, ולהקנותו בלב שלם.

ענה לו אביי, לא עשיתי כן, כי שנינו בברייתא, שאין משתתפים באוצר, כלומר אין לסמוך לשם שיתוף על מזון הניתן לאכסון, ומסתפק ממנו במשך השנה, [כמחסן חביות יין או מחסן תבואה], כי אין ברירה, לומר שכשישאר האחרון, נתברר שהוא זה שניתן לשם שיתוף.

ומאחר שאין ברירה, כשאכל את הראשון, בטל השיתוף, שמא הוא זה שניתן לשם שיתוף, ובאכילתו בטל השיתוף. [ולהלן יתבאר בעזה"י שנחלקו חכמים האם משתתפים באוצר או לא].

שיתוף באוצר

נתבאר שלדברי אביי, הדין כדעת הברייתא בה מבואר, שאין משתתפים באוצר, כי אין ברירה, לומר שכשישאר האחרון, נתברר שהוא זה שניתן לשם שיתוף.

ומאחר שאין ברירה, כשאכל את הראשון, בטל השיתוף, שמא הוא זה שניתן לשם שיתוף, ובאכילתו בטל השיתוף.

ובברייתא אחרת מבואר, שמשתתפים באוצר, והטעם הוא כי יש ברירה לומר האחרון שנשאר הוא זה שניתן לשם שיתוף.

ולדברי רב אושעיא, ברייתות אלו נחלקו במחלוקת בית שמאי ובית הלל. לדעת בית שמאי אין ברירה, ואין משתתפים באוצר, ולדעת בית הלל, יש ברירה, ומשתתפים באוצר. ואם כן מאחר שהלכה כבית הלל, ההלכה שמשתתפים באוצר.

טומאה של פתח יציאת המת

בית שיש בו מת, לא רק מה שבתוכו טמא [מחמת טומאת אוהל], אלא אף מה שנמצא חוצה לו תחת משקוף הפתח, ואפילו אם הדלת סגורה ונעולה, כי כן הלכה למשה מסיני, שפתח שדרכו עתיד המת לצאת מהבית, טמא אף קודם שיצא בו המת.

וכשיש לבית פתחים הרבה, וכולם סתומים, מאחר שאין אנו יודעים דרך איזה פתח יצא המת, כולם טמאים, [כלומר כל הכלים הנתונים תחת כל הפתחים הללו נטמאים], ובכלל זה גם חלון של טפח על טפח [כי יתכן שיחליט להרחיבו ולהוציא דרכו את המת].

ואם נפתח אחד מהפתחים, או שהיו כולם סתומים, אבל גמר בדעתו להוציא את המת באחד מהם, ודאי באותו פתח יצא המת, ומעתה רק הפתח הזה טמא, ושאר פתחים טהורים.

ובכלל זה, אם גמר בדעתו להוציא את המת בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה, הוא לבדו טמא, ושאר פתחים טהורים.

לדעת בית שמאי, יש חילוק בין בית שפתחו בו בפועל אחד מהפתחים, לבין בית שרק חישב לפתוח בו אחד מהפתחים.

הבית שפתח בו בפועל אחד מהפתחים, אפילו אם עשה זאת לאחר מות המת, כשכבר נטמאו כל הפתחים, משעה שנפתח הפתח הזה, הוא לבדו טמא. ושאר הפתחים טהורים מכאן ולהבא, [שאם יתנו בהם עתה כלים, אינם נטמאים], אבל אינם טהורים למפרע, לומר, שבכך שנפתח הפתח, נתברר שמתחילה נתכוון להוציא את המת מכאן, כי אין לסמוך על הברירה, ולכן כלים שכבר נטמאו בהם לא עלו מטומאתם.

ובית שרק חישב לפתוח בו אחד מהפתחים, אם כבר מת המת קודם מחשבתו ונטמאו פתחי הבית, אין מחשבתו מועילה לטהר את שאר הפתחים אפילו מכאן ולהבא, כי מאחר שכבר נטמאו, אינם נטהרים במחשבה, אלא במעשה. ורק כשחשב את מחשבתו קודם מיתת המת, מועילה מחשבתו, שכשימות המת, פתח אחד יהיה טמא, ושאר פתחים טמאים.

ולדעת בית הלל, אין חילוק בין בית שפתחו בו בפועל אחד מהפתחים, לבין בית שרק חישב לפתוח בו אחד מהפתחים. ושניהם שווים, שמשעה שנפתח פתח אחד, או שחישב לפתוח פתח אחד, אפילו אם עשה זאת לאחר מות המת, על ידי מעשה או מחשבה שלו, נתברר שמתחילה דעתו היתה לכך, וטהרו כל הפתחים למפרע, וכל הכלים שנתנו בהם אינם טמאים, ואין טמא אלא הפתח שפתח או חשב עליו.

חימום מים על ידי נוכרי לצורך מילה

נתבאר, שקטן הנימול, רגילים היו לרחוץ אותו במים חמים לרפואה. ומעשה ארע בתינוק שהיו רוצים למולו בשבת, והחמו לו חמין מבעוד יום, ונשפכו המים קודם המילה, והיו צריכים למים אחרים.

אמר להם רבא, נשאל את אמו, אם היא צריכה מים חמים לעצמה. ואם תאמר שצריכה, מאחר שדינה כדין חולה שאין בו סכנה, שמותר לעשות צרכיו על ידי נוכרי, יחמם לה נוכרי מים, ובכך יחמם מים גם עבור התינוק.

ודין זה אמור גם כשאנו רואים שאין האם צריכה מים חמים, כגון שאוכלת תמרים צוננים. כי אין ראייה ממעשה שלה, שאינה צריכה חמין, כי יתכן שחושיה מטושטשים [=תונבא בעלמא הוא דנקט לה], ואוכלת, ואינה יודעת מה אוכלת.

לבטל ולחזור ולבטל

נתבאר, שחצר שלא עירבו בה, שאסור להוציא בה מהבתים לחצר, יכולים כל בני חצר לבטל רשותם בה לאחד מהם, ונעשית כחצירו הפרטית, ומותר להוציא מביתו לחצר. ונחלקו חכמים, אם ניתן לעשות זאת מספר פעמים בשבת אחת.

לדעת רב, מבטלים וחוזרים ומבטלים, כלומר לאחר שבטלו כל בני החצר רשותם בה לאחד מהם, יכולים לחזור ולבטלה לאחר, וכך, כל שעה יבטלו לאחד מבני חצר, הצריך להוציא מביתו באותה שעה.

ולדעת שמואל, אין מבטלים וחוזרים ומבטלים, כלומר לאחר שבטלו כל בני החצר רשותם בה לאחד מהם, שוב אינם יכולים לבטלה לבן חצר אחר.

- **מתחילה רצו לומר**, שמחלוקת זו נובעת ממחלוקת אחרת בדין ביטול מחצר לחצר. שכן כשכל בני חצר ביטלו רשותם בה לאחד מהם, נסתלקו ממנה, ומעתה נחשבים הם כבני חצר אחרת, וכשבא זה לבטל להם רשותו בחצר, הרי הוא מבטל רשות מחצר לחצר.

ולפיכך, **לדעת האומרים יש ביטול רשות מחצר לחצר**, יכול זה שזכה בכל החצר לחזור ולבטלה לשאר בני חצר, אף על פי שהם נחשבים כדירים בחצר אחרת.

ולדעת שמואל, האומר, שאין ביטול רשות מחצר לחצר, זה שזכה בכל החצר, אינו לחזור ולבטלה לשאר בני חצר, כי נחשבים כדירים בחצר אחרת.

- **ולדברי רבא**, דינו של שמואל, שאין מבטלים וחוזרים ומבטלים, אמור גם לדעת האומרים שיש ביטול רשות מחצר לחצר.

שכן אף שמצד הדין יכול הזוכה בכל החצר לחזור ולבטל את רשותו לשאר בני החצר, מכל מקום אסרו זאת חכמים, כדי שלא יראו תקנות חכמים כחוכא [=שחוק] ואיטלולא [=ליצנות].

שכן אם לא היו אוסרים זאת היו כל בני החצר יכולים לטלטל מהבתים לחצר בלא עירוב, על ידי ביטול וחזרה וביטול כל היום.

רבא מבטל חצירו לטלטל

חמין לתינוק בחצר אחרת

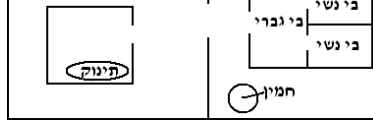
נתבאר, שקטן הנימול רגילים היו לרחוץ אותו במים חמים לרפואה. ומעשה ארע בתינוק שהיו רוצים למולו בשבת, והחמו לו חמין מבעוד יום, ונשפכו המים קודם המילה, והיו צריכים למים אחרים.

ואותו תינוק היה בחצר הסמוכה לחצירו של רבא, והיה פתח בין החצירות, אבל לא עירבו

יחד, ובחצירו של רבא היו מים חמים

וכדי שיוכלו לטלטל את המים החמים מחצירו של רבא לחצר שבה התינוק, אמר רבא לבטל את רשותו בחצרו, לבני החצר האחרת, שבכך יהיו שתי החצירות כחצר אחת של הבית שבו התינוק, ויהיה מותר לטלטל את המים מכאן לכאן.

אלא מאחר שהמבטל רשותו בחצר, אסור להוציא מביתו לחצרו, קודם שביטל רבא את רשותו, אמר להכניס את כל הכלים שהיו בביתו בחדר החיצון [הנקרא בי גברי] הפתוח לחצר, לחדרים הפנימיים [הנקראים בי נשי] שלא היו פתוחים לחצר, וכך לא יהא חשש שיוציא כליו מביתו לחצר, והלך נתיישב בחדרים הפנימיים, וביטל רשותו בחצר לבני החצר האחרת.

ומתוך כך שהוצרך להכניס כליו לחדרים הפנימיים, יש ללמוד, שלדעתו, מאחר שביטל רשותו בחצר, שוב אין חוזרים ומבטלים לו אותה, כדעת שמואל, שאין מבטלים וחוזרים ומבטלים, ומאחר שידע שביטל את רשותו לכל השבת, הכניס כליו לחדרים הפנימיים.

אבל אם היה יכול לחזור ולזכות ברשותו בשבת, לא היה צריך להטריח להכניס את הכלים לחדרים הפנימיים, אלא מבטל רשותו עד שיטלטלו את החמין, ויחזרו ויבטלו לו רשותם בחצרו.

ומכל מקום, אף על פי שלעניין זה דעתו של רבא כשמואל, לעניין ביטול רשות מחצר לחצר דעתו כרבי יוחנן, שניתן לבטל רשות מחצר לחצר, ולכן היה יכול לבטל רשותו בחצירו לבני החצר הסמוכה.

ואין סתירה בין הדברים, כפי שנתבאר לעיל, שגם האומרים יש ביטול רשות מחצר לחצר מודים הם שאין מבטלים וחוזרים ומבטלים שלא יהיו תקנות חכמים כחוכא ואטלולא.

מחלוקת חכמים ורבי אליעזר

בעניין ביטול רשות

כבר נתבאר בדף כ"ו, שכשאחד מבני חצר שכח לערב עם שאר בני חצר, וביטל להם רשותו בה, אסור לו לטלטל מביתו לחצר, כי אם יטלטל לחצר, נחשב כמחזיק בחלקו בחצר, וחוזר בו ממה שביטל להם את רשותו.

ולעניין אם להם מותר לטלטל מביתו של המבטל לחצר, מסקנת הגמרא, שכשהמבטל לא פירש דבריו, אלא אמר סתם שמבטל להם רשותו, בזה נחלקו חכמים ורבי אלעאי.

לדעת חכמים, כשלא פירש מה ביטל להם, ודאי בעין רעה ביטל, וביטל רק את רשותו בחצר, אבל לא בביתו, ולכן הם אסורים לטלטל מביתו לחצר.

ורבי אלעאי אמר, שהוא שמע מרבי אליעזר, שכשלא פירש מה ביטל להם, ודאי בעין יפה ביטל, וביטל גם רשותו בבית, ולכן הם מותרים לטלטל מביתו לחצר.

- ולדברי רב אשי המובאים בסוף הסוגיה, רב ושמואל שנחלקו אם מבטלים וחוזרים ומבטלים, שניהם מודים שאין ביטול רשות מחצר לחצר, ומחלוקתם היא מחלוקת חכמים ורבי אליעזר הנ"ל.

דעת רב כדעת חכמים, שהמבטל רשותו בחצר, לא ביטל רשות ביתו, ולא נסתלק מהחצר לגמרי, ומאחר שעדיין נחשב בן החצר, יכולים לחזור ולבטל לו.

ודעת שמואל כדעת רבי אליעזר, שהמבטל רשותו בחצר, ביטל רשות ביתו, ונסתלק מהחצר לגמרי, ומאחר שנחשב כמי שיצא מהחצר לגמרי בני חצר אינם יכולים לחזור ולבטל לו.

- ויש שרצו לומר, שמחלוקת רב ושמואל אינה תלויה במחלוקת חכמים ורבי אליעזר הנ"ל.

שכן יתכן שדברי רב הם גם כדעת רבי אליעזר, כי אף שאמר רבי אליעזר, שהמבטל רשותו ביטל גם רשות ביתו, אין זה אלא לעניין שביתו אינו נחשב כבית דירה עבורו, כי אין אדם דר בבית בלא חצר. אבל לא סילק עצמו שלא יהיה שם כלל, עד שיחשב כבן חצר אחרת, אלא עדיין נחשב הוא כבן אותה חצר, ושאר בני החצר יכולים לבטל לו את רשותם.

וכן יתכן שדברי שמואל הם גם כדעת חכמים, כי אף שאמרו חכמים שהמבטל רשותו לא ביטל רשות ביתו, ולא נסתלק משם לגמרי, מכל מקום דווקא מביתו לא נסתלק, אבל מהחצר נסתלק לגמרי, ואינו נחשב כבן אותה חצר, ולכן שאר בני חצר אינם יכולים לבטל לו את רשותם.

מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה

בעניין חוזר ומחזיק

נתבאר, שמי ששכח ולא עירב עם בני חצר, וביטל להם רשותו בה, כדי שיהיו מותרים לטלטל בה, אסור לו להוציא כלים מביתו לחצר.

ולדברי הכל, אם הוציא כלים מביתו במזיד, חזר והחזיק ברשותו בחצר, וחזר בו ממה שביטל את רשותו לשאר בני חצר, ואסורים לטלטל מביתם לחצר.

ונחלקו חכמים, מה הדין כשהוציא כלים מביתו

לחצר בשוגג.

לדעת רבי מאיר, אפילו אם הוציא את כליו בשוגג, חזר והחזיק ברשותו, וחזר בו ממה שביטל את רשותו לשאר בני חצר, ואסורים לטלטל מביתם לחצר.

ולדעת רבי יהודה, אם הוציא את כליו בשוגג, לא חזר והחזיק ברשותו, ולא חזר בו ממה שביטל את רשותו לשאר בני חצר, ומותרים לטלטל מביתם לחצר.

- לדברי רב אחא בר חנא אמר רב ששת, מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה היא כשהוציא את כליו אחרי שכבר זכו שאר בני חצר ברשות שביטל להם, ונחלקו במחלוקת רב ושמואל, אם מבטלים וחוזרים ומבטלים.

דעת רבי מאיר כדעת רב, שאף על פי שכבר זכו בני חצר ברשותו בה, לא נסתלק מהם לגמרי, ולכן אפילו אם הוציא את כליו בשוגג, חזר וזכה ברשות, וכמו כן יכולים הם לחזור ולבטל לו.

ודעת רבי יהודה כדעת שמואל, שמאחר שזכו בני חצר ברשותו בה, נסתלק מהם, ולפיכך אם הוציא כליו בשוגג, לא זכה ברשות, וכמו כן בני חצר אינם יכולים לחזור ולבטל לו את הרשות.

- ולדברי רב אחא בר תחליפא משמיה דרבא, שני התנאים הללו מודים, שאין מבטלים וחוזרים ומבטלים. ואם כבר זכו בני חצר ברשות שביטל להם, שוב אינו יכול לחזור ולזכות בה.

והתנאים הללו דברו רק באופן שהוציא כליו קודם שהחזיקו שאר בני חצר ברשותו בה, שאם הוציא במזיד, ודאי חזר בו ממה שביטל להם רשותו, ומאחר שעדיין לא זכו בה, יכול הוא לזכות בה.

וכשהוציא בשוגג, נחלקו אם קנסו שוגג משום מזיד או לא.

- וכדברי רב אחא בר תחליפא, כן מבואר להלן בדף ס"ט בתירוץ השני. אולם לפי התירוץ הראשון, רק רבי מאיר מחלק בין אם כבר החזיקו בני החצר ברשותו של המבטל, או לא.

אבל לדעת רבי יהודה, אין חילוק בדבר זה, וכשהוציא המבטל כליו במזיד, חוזר בו מביטולו, אף אם כבר החזיקו בני החצר ברשותו.

טלטול בחצר שצדוקי דר בה

כבר נתבאר, שחצר משותפת שדרים בה ישראלים בלבד, [כל אחד בבית משלו], מותר לכולם לטלטל בה, ולהוציא מהבתים לחצר על ידי עירוב. ואם שכח אחד מהם ולא עירב, יכול לבטל את רשותו לחבריו, ומטלטלים על ידי עירובם.

וכמו כן נתבאר בתחילת הפרק, שאם נוכרי דר בחצר המשותפת עם הישראלים, אין הישראלים יכולים לערב בחצר, אלא אם כן שכרו תחילה מהנוכרי את רשותו בחצר.

ונחלקו חכמים, מה דין חצר שיחד עם הישראלים דר בה צדוקי [=ישראל שנהפך למינות ואינו מודה בתורה שבעל פה], האם הצדוקי נידון כישראל, או שהוא נידון כנוכרי.

א. דעת חכמים.

לדעת חכמים שדבריהם נחסרו ממשנתנו [חסורי מחסרא], הצדוקי דינו כנוכרי, ואין מערבים עמו, ואינו מבטל רשותו, אלא תחילה יש לשכור ממנו את רשותו בחצר, ואחר כך יכולים לערב או לבטל רשותו.

ב. דעת רבן גמליאל.

- לדברי רבי מאיר, דעת רבן גמליאל, שהצדוקי [אפילו אם הוא מחלל שבת בפרהסיא], אינו כנוכרי, ולכן אין שוכרים ממנו את רשותו, אבל יכול הוא לבטל לישראלים שעמו את רשותו, והם מערבים בחצר.

ובאותו מעשה שהיה דר עימהם צדוקי במבוי בירושלים, ביטל להם רשותו, והועיל הדבר להתיר להם את הטלטול במבוי בשבת. אלא שאביו הזהיר אותם, שיוציאו כלים למבוי בשעת כניסת היום, שבכך יחזיקו במבוי, ושוב לא יוכל הצדוקי לחזור בו מביטולו, אפילו אם יוציא גם הוא כליו למבוי.

וכן משמע מדברי רבי יהודה במשנתנו. אלא שלדבריו אפילו אם החזיקו במבוי בכניסת היום, אין הביטול מועיל אלא עד שיחזור בו הצדוקי, אבל אם חזר בו הצדוקי, והוציא כליו למבוי, אין כאן ביטול רשות, ובטל העירוב מכאן ולהבא, אף על פי שכבר החזיקו ברשותו של הצדוקי, על ידי שהוציאו כליהם למבוי.

- ומתוך דברי רבי יהודה בברייתא מבואר, שגם דעת רבן גמליאל, שהצדוקי דינו כנוכרי, ואינו יכול לבטל רשותו. וצריכים לשכור ממנו את רשותו.

ובאותו מעשה שהיה דר עימהם צדוקי במבוי, הזהיר אותם אביהם לעשות כל צרכיהם קודם החשיכה, כי כשתכנס השבת, שוב לא יוכלו להוציא כליהם למבוי.

ולפי התירוץ הראשון בגמרא, כך ישבו גם את דברי רבי יהודה במשנתנו.

דף סט

- ולתירוץ השני בגמרא, לדברי רבי יהודה יש חילוק בין צדוקי המחלל שבת בפרהסיא לצדוקי שמחלל שבת בצנעא.

צדוקי המחלל שבת בפרהסיא זינו כנוכרי, ואינו יכול לבטל רשות, והברייתא שנויה בצדוקי שמחלל שבת בפרהסיה, ולכן מבואר בה שלדעת רבן גמליאל הצדוקי אינו מבטל רשות.

וצדוקי המחלל שבת בצנעה, אינו נידון כנוכרי, ויכול לבטל רשות, ומשנתנו שנויה בצדוקי שמחלל שבת בצנעה, ולכן מבואר בה שלדעת רבן גמליאל הצדוקי מבטל רשות.

ביטול רשות על ידי מחלל שבת

נתבאר, שחצר שדרים בה ישראלים, ועירבו רובם, ושכח אחד ולא עירב, הרי זה מבטל רשותו לשאר בני חצר, ומותרים לטלטל מבתיהם לחצר ובכל החצר.

ונחלקו חכמים מה הדין כשאותו ישראל חילל את השבת, קודם שבא לבטל להם את רשותו.

לדעת רבי מאיר, ישראל זה שלא עירב, יכול לבטל רשותו לשאר בני חצר, אפילו אם הוא מומר לחלל שבת בפרהסיא, כגון שהוציא כלים מביתו לחצר במזיד לעיני כל, ולא חש לכך שאסור לעשות זאת בלא עירוב.

ולדעת רבי יהודה, אם הישראל הזה חילל שבת בשוגג אפילו בפרהסיא, כגון שהוציא כלים מביתו לחצר בשגגה, עדיין כשר הוא לבטל לשאר בני חצר את רשותו, להתירם בעירובם.

ואם הזיד בחילול שבת בפרהסיא, כגון שהוציא כלים מביתו לחצר במזיד לעיני כל, ולא חש לכך שאסור לעשות זאת בלא עירוב, מעתה הרי הוא כנוכרי, ואינו יכול לבטל להם רשותו.

וכן שנינו ברייתא כדעת רבי יהודה, "מומר בגילוי פנים [=בפרהסיא] אינו יכול לבטל רשותו".

ולדברי רב נחמן בר יצחק, כשאמר רב הונא, שישראל מומר, זהו המחלל שבתות בפרהסיא, נתכוון רב הונא לומר כדברי רבי יהודה, שבכך שחילל שבת בפרהסיא נעשה מומר לעניין זה, שאינו יכול לבטל רשות ולערב, והרי הוא כנוכרי, שצריכים לשכור ממנו את רשותו.

אבל אינו מומר גמור לכל דבר, כדעת חכמים, האומרים, שאין נעשה מומר לכל התורה, אלא כשיעבור על כל איסורי התורה.

ביטול רשות על ידי מי

שהחזיק ברשותו קודם הביטול

כפי המבואר לעיל, שזה שהוציא כלים מביתו הרי הוא מחלל שבת, ומהטעם הזה, כשעשה זאת במזיד ובפרהסיא, דעת רבי יהודה שנעשה כנוכרי, ושוב אינו יכול לבטל את רשותו, כך פירש רש"י את מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה,

והתוס' הקשו על כך מספר קושיות. ולכן פירש ר"י שלדברי הכל לא מדובר במומר לחלל שבת, אלא באדם שפעם אחת ארע לו שהוציא כלי מביתו מחמת דחקו.

ואם בשבת שעברה עשה כן, אפילו במזיד, עדיין היה יכול לבטל רשותו בשבת זו, אפילו לדעת רבי יהודה, שכן אינו נחשב מומר מחמת כן.

אבל בשבת זו, מאחר שהוציא והחזיק ברשותו, דעת רבי יהודה ששוב אינו יכול לבטל, בדומה למי שהחזיק ברשותו אחרי שביטל, שאינו יכול עוד לבטל.

ודעת רבי מאיר שיכול לבטל, משום שאינו נחשב כמחזיק ברשותו, אלא אם כן כבר ביטל קודם לכן.

ההוא דנפק בחומרתא דמדושא

אדם אחד יצא בשבת בחומרתא דמדושא, ובכך חילל שבת באיסור הוצאה.

- יש מפרשים שחומרתא הוא חותם, והכוונה לחותם שבטבעת, והיה החותם עשוי מחומר הנקרא מדושא, והיוצא בשבת בטבעת שיש בה חותם, חייב על כך חטאת משום מלאכת הוצאה.

- ויש מפרשים שחומרתא דמדושא הוא קשר שיש בתוכו מין ממיני הבשמים, והיוצא בו בשבת חייב חטאת, כי אינו נחשב כתכשיט לאדם, אלא כשאר משאות, שאסור להוציאם בשבת.

וכשאותו אדם ראה את רבי יהודה נשיאה, כיסה את אותה חומרתא דמדושא, שלא יראה רבי יהודה נשיאה שהוא מחלל את השבת.

אמר עליו רבי יהודה, כגון זה, שמחלל שבת בצנעה ולא בפרהסיא, שהרי מסתיר את הדבר, הרי זה מבטל רשות גם לדעת רבי יהודה.

מי נחשב מומר לכל התורה כולה

א. החשוד על דבר אחד.

לדעת רבי מאיר, החשוד על דבר אחד מכל איסורי תורה, אפילו איסור קל, נעשה בכך מומר, החשוד לעבור על כל איסורי תורה.

ב. החשוד לעבוד עבודה זרה.

לדעת חכמים, החשוד על דבר אחד מאיסורי תורה, אינו נעשה בכך מומר החשוד לעבור על כל איסורי תורה.

יוצא מכלל זה החשוד לעבוד עבודה זרה, שבכך הוא נעשה מומר לכל התורה כולה.

והסיבה לכך, כי חמורה עבודה זרה, שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה, שנאמר בה, "וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה" (במדבר ט"ו כ"ב), הרי שהעובד

עבודה זרה נחשב כמי שעבר על כל המצוות.

ג. המחלל שבתות בפרהסיא.

לדעת הברייתא המובאת להלן, יש דבר נוסף השווה לעבודה זרה, שהחשוד לעבור עליו, **הרי הוא כחשוד לעבוד עבודה זרה**, ונעשה מומר לכל התורה כולה, והוא המחלל שבתות בפרהסיא.

ולדברי רב אשי, כשאמר רב הונא, שישראל מומר, זהו המחלל שבתות בפרהסיא, נתכוון רב הונא לומר כדעה זו, שבכך שחילל שבת בפרהסיא, נעשה מומר גמור לכל התורה כולה.

ממי אין מקבלים קרבנות נדבה של עולה

בעניין המתנדבים או נודרים להביא עולה נאמר "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יִקְרִיב [כלומר כשירצה להקריב בנדר או נדבה] מִקָּדָשׁ קָרְבָן לַה' מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבָּנְכֶם" (ויקרא א' ב'). וכך דרשו חכמים בברייתא.

"מִקָּדָשׁ" – ולא כולכם, להוציא את המומר לכל התורה כולה, שאין מקבלים ממנו קרבן עולה בנדבה.

ודווקא בכס, כלומר בישראל, חילקתי בין מומר לאינו מומר, אבל באומות אין חילוק, ואפילו מן המומר שבהם מקבלים נדרים ונדבות.

"מִן הַבְּהֵמָה" – להביא בני אדם המומרים לדבר אחד, שהם דומים לבהמה, כלומר שהרשיעו ועשו עצמם כבהמה שאינה מכירה את בוראה.

ומכאן אמרו, מקבלים קרבנות נדבה מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתשובה, [שאם נדחה אותם בידים שוב לא יחזרו].

ומסיימת הברייתא, שאף שחילקנו בין מומר לכל התורה, שאין מקבלים ממנו קרבן, למומר לדבר אחד, שמקבלים ממנו קרבן, **יש מומר לדבר אחד שדינו כמומר לכל התורה**, ואין מקבלים ממנו קרבן, והוא המומר לעבודה זרה, כגון שמנסך יין לעבודה זרה, וכן המומר לחלל שבתות בפרהסיא, שדינם כמומרים לכל התורה כולה, ואין מקבלים מהם קרבן.

ביטול הרשות

נתבאר, שמי ששכח ולא עירב עם שאר בני החצר, מבטל להם רשותו.

ומבואר בברייתא, שהביטול הזה נעשה באמירה בלבד, שאומר, "רשותי קנויה לך", או "רשותי מבוטלת לך", ואין צריך לזכות להם את רשותו בקנין.

הטלטול מבית המבטל לחצר

נתבאר, שחצר שעירבו בה רוב בני החצר, ושכח אחד מהם לערב עימהם, יכול לבטל להם רשותו, ובכך מותרים לטלטל מבתיהם לחצר.

ולהלן יתבאר בעזה"י אם יש אופן שבו מותר לטלטל גם מביתו לחצר.

המבטל עצמו, בכל אופן אסור לו לטלטל מביתו לחצר, כי אם יטלטל לחצר, נחשב כחוזר ומחזיק בחלקו בחצר, וחוזר בו ממה שביטל להם את רשותו, וחוזרים להיות אסורים להוציא מבתיהם לחצר.

ולעניין אם לשאר בני חצר מותר לטלטל מביתו של המבטל לחצר, הדין הוא כדלקמן [כפי המבואר בסוגיה בתוספת המבואר לעיל בדף כ"ו].

- לדברי הכל, אם המבטל אמר בפירוש, שמבטל להם רק את רשותו בחצר, ולא בבית, ביתו נחשב רשות שלו, ולא רשות שלהם, ולכן אסורים לטלטל מביתו לחצר.

- וכמו כן לדברי הכל, אם המבטל אמר בפירוש, שמבטל להם גם את רשותו בבית, גם ביתו נחשב רשות שלהם, ולכן מותרים לטלטל גם מביתו לחצר.

- ואם המבטל לא פירש דבריו, אלא אמר סתם שמבטל להם רשותו, בזה נחלקו חכמים ורבי אלעאי.

לדעת חכמים, כשלא פירש מה ביטל להם, ודאי בעין רעה ביטל, וביטל רק את רשותו בחצר, אבל לא את ביתו, ולכן אסורים לטלטל מביתו לחצר.

ורבי אלעאי אמר, שהוא שמע מרבי אליעזר, שכשלא פירש מה ביטל להם, ודאי בעין יפה ביטל, וביטל גם רשותו בבית, ולכן הם מותרים לטלטל מביתו לחצר.

הטלטול מבתי הזוכים לחצר

כבר נתבאר, שחצר שעירבו בה רוב בני החצר, ושכח אחד מהם לערב עימהם, יכול לבטל להם רשותו, ובכך מותרים לטלטל מבתיהם לחצר, ולהלן יתבאר בעזה"י למי הותר הטלטול מבתיהם לחצר.

אותם שזכו בחצר על ידי הביטול, דין פשוט הוא שמותרים לטלטל מבתיהם לחצר, כי החצר נעשית כחצר שלהם. ואין חילוק בדבר, בין היו מרובים שעירבו, ואחד ביטל להם את החצר, ובין היה יחיד שכל בני החצר בטלו לו את רשותם בה.

ולעניין אם למבטל מותר לטלטל מבתי הזוכים

ברשותו לחצר, הדין הוא כדלקמן.

- כשהיחיד ביטל רשותו לרבים שעירבו יחד, כשם שהם מותרים לטלטל מבתיהם לחצר, כך הוא מותר לטלטל מבתיהם לחצר, ואינו נחשב כחוזר וזוכה ברשותו בחצר בשל כך, כי אינו מוציא מביתו אלא מבתיהם, והרי הוא כאורח שלהם.

- וכשהמרובים בטלו רשותם ליחיד, הם אסורים להשתמש בחצר מכל וכל, ואף לא על ידי הטלטול מביתו של זה שזכה לחצר, והסיבה לכך, כי מאחר שהם מרובים, כשהם משתמשים בחצר, אינם נראים כאורחיו, אלא כמי שחזרו והחזיקו ברשות שלהם.

בטלו לשנים שלא עירבו

וחזר האחד וביטל לחבירו

חצר שלא עירבו בה כדין, ובאו רוב בני החצר וביטלו רשותם לשנים מהם שלא עירבו זה עם זה, לא הותרו אותם השנים לטלטל מבתיהם לחצר, כי מאחר שלא עירבו, כל אחד מהם, ביתו רשות שלו היא, והחצר, [אפילו אם מועיל ביטול שאר בני חצר], רשות שניהם היא, ואין מטלטלים מרשות יחיד זו לרשות יחיד זו, כשאינן שוות.

ומבואר ממשנתנו, שמאחר שלא הועיל הביטול הראשון להתיר לשניהם את הטלטול בחצר, לא חל כלל, ולא זכו שניהם בחצר, ולכן, אם עתה יחזור אחד מהם, ויבטל את רשותו בחצר לחבירו, לא הועיל להתיר לו את הטלטול, כי ביטל לחבירו רק את רשותו שלו, אבל רשות שאר בני החצר אינה מבוטלת לו.

עוד מבואר, שכן הדין אף אם מתחילה, כשבטלו בני חצר לאותם שנים, אמרו להם, זכו בחצר על מנת שתחזרו ותזכו אתם לאחד מכם את מה שאתם זוכים מאיתנו, וחזר האחד וביטל רשותו לחבירו, לא זכה חבירו בכל החצר, כי הביטול הראשון שבטלו להם בני החצר, לא התיר להם דבר, ולכן אינו כלום.

שנים שלא עירבו מבטלים רשות לאלו שעירבו

כשם שאם עירבו בני חצר, ושכח האחד ולא עירב, הוא מבטל להם את רשותו, כך אם היו שנים שלא עירבו, הם מבטלים את רשותם לאלו שעירבו, ואלו שעירבו מותרים בטלטול.

ואף שדין זה פשוט הוא, הוצרכו לפרשו במשנתנו, שלא נאמר, שגזרו על כך חכמים, משום שחששו, שאם שנים יבטלו רשות לאחרים, יטעו לומר שגם אחרים מבטלים רשות לשנים.

© כל הזכויות שמורות למחבר יצחק א. הורביץ

טל': 03-6187895

וואצאפ: 050-6877088

דוא"ל bekitsur1@gmail.com

פקס': 153-506-877088

[לקבלת ה"בקיצור" בוואצאפ לחץ כאן](#)

ניתן לתמוך במפעל זה על ידי רכישת ספרי המחבר באתר אמזון בקישורים הבאים

[בקיצור ברכות חלק א \(ב-לד\)](#)

[בקיצור ברכות חלק ב \(לה-סד\)](#)

[בקיצור שבת חלק א \(ב-לו\)](#)

[בקיצור שבת חלק ב \(לו-סז\)](#)

[בקיצור שבת חלק ג \(סז-צו\)](#)

[בקיצור שבת חלק ד \(צו-קכט\)](#)

[בקיצור עירובין חלק א \(ב-מא\)](#)

חדש

[בקיצור עירובין חלק ב \(מא-עו\)](#)

בקרוב

בקיצור עירובין חלק ג (עו-קה)

[מוסר אבות על מסכת אבות](#)

[להבין במקרא על פרשיות התורה](#)

[עיטורי ברכה על מסכת ברכות](#)

[ראש שמחתי על ירושלמי בבא קמא](#)

[ראש שמחתי על ירושלמי בבא מציעא](#)